

Beton İstanbul'da, Pierre Loti nostaljisi

KAYA ERTUNÇ

Mutlaka tüm eski ve tarihi kentlerin anlatacak pek çok öyküsü, pek çok anısı vardır. Ama sanırım İstanbul, bu konuda sıralama yapıldığında en önde gelebilir. İstanbul, olimpiyat yapmaya hiç uygun olmayabilir; ancak tarihi filmler için bol miktarda ideal doğal platolar sunabilen bir kent...

Bu doğal platolardan biri de, İstanbul'a gelen yerli-yabancı her turistin ya da iş insanının mutlaka gördüğü Kapalıçarşı yakınındaki, Beyazıt ve Sultanahmet semtlerini bağlayan, şimdilerde tramvay işleyen Divanyolu'yla birleşen bir cadde ve çevresi: Piyerloti.

Çevredeki cami, vakıf, medrese, türbe gibi Osmanlı yapıları ile Yeniler Caddesi, Türbedar Sokağı,

Osmanlı hayranı Fransız yazarın yaşadığı İstanbul'dan bugüne kalabilenler sadece camiler ve hanlar; ya da belki bir kaç cadde ile sokağın henüz değiştirilmemiş adları...

Vezirhan Caddesi, Sultan 2. Mahmud Türbesi gibi Osmanlıca sokak isimleri arasındaki bu Fransızca isim, Osmanlı kültürünün çoksesliliğini ve kozmopolitliğini çağırıyor.

Pierre Loti, 1850-1923 yılları arasında yaşamış bir Fransız yazar ve deniz subayı. Gerçekle kurguyu birleştirerek yazmış olduğu kitaplarının bazıları, yaşadığı dönemin İstanbul'unu ve insanlarını konu almış. Sultanahmet ve Çemberlitaş arasındaki sokağın ve çevresinin kendi ismini almasının nedeni ise kitaplarında sözü geçen ve bugün bir müze olan İstanbul'daki evinin bulunması.

Geçmişin anıları

İyi ya da kötü, ekonomik ve politik koşullar nedeniyle her gün biraz daha değişen İstanbul'da yüz yıl öncesinin anılarını yaşamak için vakit henüz geç değil. İşyerlerinin çoğunun kapalı ve çevrenin nispeten sakin olduğu bir pazar günü ise insanın bu anıları yaşamaya, kendini bu gönül avcısı çapkın Fransız yazarın, hatta kurgu/gerçek karışımı romanlarındaki kahramanlarının yerine koymasına çok zor değil.

Sultan 2. Mahmud'un ve Osmanlı hanedanının diğer üyelerinin mezarlarının bulunduğu türbeyi ziya-

ret edip, eski Osmanlı İmparatorluğu'nun kokularını duyabilirsiniz. Loti'nin Aziyade isimli yapıtındaki gizli aşkın kahramanlarının hislerini anlamak içinse belki Piyer Loti'nin eski evini görmemiz gerekiyor.

Bu alanı dolaşırken, insan kurgu-bilim filmlerinde ya da romanlardaki türden bir zaman tüneline giriyor. Çünkü Piyerloti Caddesi'ni yürüyüp, yasak aşklar düşerken, bir anda M.S. 428-433 yıllarında yapılmış, Romalılardan kalma bir sarnıçla (Theodosius Sarnıcı) karşılaşıyorsunuz. Divanyolu'nda ağır işleyen tramvayların geçtiği yolda yürürken ise 300 küsur yıllık Köprülü Kütüphanesi'nin hemen karşısında Basın Müzesi ile karşılaşmaktasınız.

Bir an çok daha yakın bir geçmişe, kendimin de yaşamış ve tanık olduğu bir döneme dönüyorum.

Platonik aşklar

O dönemde liseli İstanbul gençleri, liseli genç kızlarla platonik aşklar yaşamakta; cinsel tutkularını ise, profesyonel kadınlarla gerçekleştir-mektedir.

O dönem, Levi's markasının Türkçede yazıldığı gibi telaffuz edildiği dönem, hava atmak için karaborsa aldığı Amerikan sigara paketini, benzinli Zippo çakmağıyla pastane masasına koyanların istihza ile gözlemlendiği dönem. Türk üniversite öğrencilerinin, Batı üniversitelerindeki öğrenciler gibi ayaklanıp demokrasi talep ettikleri dönem.

Yani 1968 ve sonrası... Bir an sanki yanımdan, Kapalıçarşı'dan sıkı pazarlıklar sonunda edindikleri koyun postuna ve birbirine sınıksız sarılmış genç bir kadınla erkek geçti. Hayır! Gerçekte burada şimdi yalnızca deri mağazalarından alışveriş yapmış, aldıkları deri giysileri blue-jean gibi Batı kapitalizminin simge ve nimetlerini büyük poşetler içinde gururla taşıyan Polonyalılar ve Rumenler var.

Piyerloti Caddesi'nin hemen arkasında, ortasında yeşil alan bulunan Binbirdirek Meydanı'na yürüyorum. Burası çok yakın bir zaman önce, pek okunmayan, ama gene de birkaç yıl içinde 2-3 bin adet satan, tanınmamış Türk yazarlarının özgün kitaplarını ya da tanınmış yabancı yazarların kitaplarının kötü Türkçe çevirilerini basan yayınevlerinin bulunduğu bir yerdi. Çoğu burayı, turizm nedeniyle artan kiralar yüzünden veya zenginleştikleri için, kiraları belki daha ucuz, ancak daha lüks semt ve binalar için terk etti.

Bu arada yeni Piyer Loti Otel'i'nin terasındaki restorana, Fransız yazarın gizemli aşklarını anlattığı Aziyade kitabının adının verildiğini öğreniyorum. Oraya çıkarak Boğaz'ı, Haliç'i, Marmara Denizi'ni, minareli Ayasofya Kilisesi'ni ve Sultan Ahmet Camii'ni değişik perspektiflerden görüyorum. ... Her ne kadar bazıları "bitti" dese de ben hala İstanbul'u çok seviyorum...

Beyazıt ve Sultanahmet'i bağlayan Piyerloti Caddesi hızlı tramvayıyla İstanbul'undoğalplatolarından. (Fotoğraf: GARBİS ÖZATAY)

